

MILLIY G'OYA VA YOSHLAR

Hasanova Diyora Abdimo'min qizi

Navoiy davlat universiteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi 2-bosqich talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17394200>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-oktabr 2025 yil
Ma'qullandi: 15-oktabr 2025 yil
Nashr qilindi: 20-oktabr 2025 yil

KEYWORDS

Milliy g'oya, ma'naviyat, yoshlar, e'tiqod, milliy g'urur, istiqlol mafkurasi, ta'lim-tarbiya.

ABSTRACT

Mazkur maqolada yoshlarning milliy g'oya va ma'naviy qadriyatlarga munosabati, ularning e'tiqodi, milliy g'urur va or-nomus tuyg'ularining shakllanishida ta'lim-tarbiyaning o'rni tahlil etiladi. Shuningdek, Islom Karimovning asarlarida ilgari surilgan milliy istiqlol mafkurasi g'oyalari yoshlar dunyoqarashiga ta'sir etuvchi omil sifatida o'rganiladi. Maqolada milliy g'oyaning yoshlar tafakkurini boyitish, ularni yot g'oyalardan himoya qilishdagi ahamiyati yoritilgan.

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalash, ularning ongu tafakkurida milliy g'oya va ma'naviyatni shakllantirish dolzarb masalalardan biridir. Milliy g'oya — bu xalqni birlashtiruvchi, jamiyatni taraqqiyot sari yetaklovchi ma'naviy kuchdir. U millatning tarixiy xotirasi, qadriyatlari, an'analari, urf-odatlar va mustaqil davlat g'oyalarining uyg'unlashgan ifodasidir.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda milliy g'oya va ma'naviyat sohasida chuqur islohotlar amalga oshirildi. Bu jarayon yoshlarning dunyoqarashi, fuqarolik mas'uliyati va vatanparvarlik tuyg'usini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Yangi O'zbekistonni barpo etishda eng muhim kuch — bu yuksak ma'naviyatli insonlardir".

Milliy g'oya va ma'naviyat asoslarini o'rganish talabalarda milliy qadriyatlarga hurmat, mustaqillik g'oyalariga sadoqat, fuqarolik burchini anglash kabi fazilatlarini shakllantiradi. Shu bois, mazkur mavzuni ilmiy o'rganish va amaliyotda qo'llash bugungi kunda katta ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism: Hozirgi davrdagi yoshlarmizning muayyan qismiga xos xususiyatlardan biri, ularning yangiliklarini tez ilg'ab olish, milliy g'oyani idorok etishi, anglashi va xulosalar chiqarishga harakat qilishlari. Lekin, yoshlarimizning aksariyatining faoliyatida nazariy – amaliy yordamga ehtiyoj borligi yaqqol sezilmoqda. O'zbekiston mustaqillikni mustahkamlash, Vatanimizning ravnaqi aynan yoshlarga bevosita bog'liq bo'lib qolmoqda. Ana shunday sharoitda qator vazifalarning yechimi ko'proq oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan ta'lim-tarbiya bilan bog'liqligi yaqqol sezilmoqda. Bu vazifalar asosan quyidagilardan iborat: - yoshlarimizning milliy va umumbashariy qadriyatlariga munosabatini to'g'ri yo'nalaltirish zaruriyati; - yoshlarimizning e'tiqodini mutahkamlash va ularni kelajakka ishonch ruhida

tarbiyalash lozimligi; - yoshlarning ruhiyatida milliy g'urur, milliy or-nomus, kelajak to'g'risida qayg'ura olish fazilatlarini mamlakat, millat kelajagi bilan bog'liqligini atroflicha tushuntirish; - yoshlarning Vatan oldidagi ma'suliyatini oshirish kabi vazifalar. Bu yuqorida sanab o'tilgan qator vazifalarni bajarishda "Milliy istiqlool g'oyasi" fani vositasi sifatida muhim o'rin tutadi. Shu bois bugungi talab biz o'rganayotgan ushbu fan bo'yicha tayyorlangan o'quv qo'llanmalardan foydalanish bilan chegaralanmaslikni, balki Prezidentimiz Islom Karimovning qator asarlaridan va nutqilaridan keng foydalanishni taqazo etmoqda. Yuqorida ta'kidlaganimizdek, birinchi savolning mohiyatini ochib berishda Islom Karimovning quyidagi asarlaridan foydalanish joizdir. Prezident Islom Karimovning – "Eng asosiy mezon – hayot haqiqatini aks ettirish" nomli risolasida yoshlarimizning ongu tafakkurini, ma'naviy olamini izdan chiqarishga urinayotgan buzg'unchi g'oyalar ta'siridan himoya qilish zarurligi alohida ko'rsatilgan. "O'zbekistonga nisbatan muayyan siyosiy markazlar tomonidan 58 turli xil falsafiy, mafkuraviy, informatsion vositalardan ustalik bilan foydalanayotgan holda ta'sir o'tkazish, hali dunyoqarashi to'liq shakllanmagan o'g'il - qizlarimizni tanlagan yo'lidan og'darish, ularning qalbiga biz uchun mutlaqo begona bo'lgan qarashlarni singdirish, ma'naviy ildiz va tomirlarimizdan judo qilishdek g'arazli intilishlar yashiringani bugun tobora ayon bo'lmoqda" Ushbu kichkinagina risolada katta muammolarning yechimiga qaratilgan quyidagi qator fikrlar, mulohazalar berilgan: Ezgu ishlarimizning davomchisi bo'lgan, yuksak marralarga erishish yo'lida hal qiluvchi kuchga aylanib borayotgan, tayanch vazifasini bajaruvchi yoshlarimizning yovuz kuchlar ta'siridan himoya qilish zarurligi; "Ommaviy madaniyat" shaklidagi puxta niqoblangan har qanday tahdid va ta'sir o'tkazishga qarshi kurashish lozimligi; Odamning irodasi, dunyoqarashi baquvvat bo'lishi uchun uning hayotga, ertangi kunga, o'zining kuch va imkoniyatlariga ishonchi mustahkam bo'lishi kerakligi; Ayniqsa yoshlarimiz qalbida kelajakka ishonch tuyg'usini oshirish darkorligi; Ommaviy axborot vositalarining ta'sirchanligini kuchaytirish. O'zbekiston yoshlarining tafakkur tarzi, yangilikka intilishi, ilg'or texnologiyalarni egallashga moylligini oshirish ozod-obod Vatan, erkin va farovon hayot qurish g'oyasi bilan bog'liqlikni Islom Karimovning "Jamiyatimiz mafkurasi – xalq, millatni-millat qilishga xizmat etsin", "Milliy istiqlool mafkurasi – xalq e'tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir" nomli risolalaridan foydalangan holda bayon etish mumkin. "...ta'lim – tarbiya ong mahsuli, lekin ayni vaqtda ong darajasi va uning rivojini ham belgilaydigan omildir. Binobarin, ta'lim – tarbiya tizimini o'zgartirmasdan turib, ongni o'zgartirib bo'lmaydi. Ongni, tafakkurni o'zgartirmasdan turib esa biz ko'zlagan oliy maqsad – ozod va obod jamiyatni barpo etib bo'lmaydi". Prezidentimiz yoshlarimizni o'zga mafkuraviy ta'sirlar doirasiga tushib qolmasligi uchun "...yoshlarimizning iymon-e'tiqodini mustahkamlash, irodasini baquvvat qilish, ularni o'z mustaqil fikriga ega bo'lgan barkamol insonlar yetib tarbiyalash" kerakligini ta'kidlaydi⁴. Shu o'rinda o'qituvchi e'tiqod tushunchasi mazmuniga talabalarning e'tiborini qaratsa darsning ta'sirchanligi yanada oshadi. E'tiqod (arabchadan olingan bo'lib, ishonmoq, imon, amin bo'lmoq ma'nolarini anglatadi.) E'tiqod inson faoliyati uchun ma'naviy asos, yo'l – yo'riq va mo'ljal bo'lib xizmat qiluvchi, aql, his va iroda vositasida anglangan bilimlar, g'oya va tasavvurlar ifodasi bo'lgan tushuncha. E'tiqod amalda insonning voyaga yetishi jarayonida shakllanadi. E'tiqod o'z – o'zidan shakllanmaydi. Avvalo inson biror ishni boshlashdan oldin, aniq maqsadni belgilab oladi. Bu esa ehtiyojlar, manfaatlar va tajriba bilan bog'liq holda kechadi. O'zlashtirilgan bilimlarning amalda qo'llanish imkoniyatlari ham baholanadi. Shu tarzda insonning to'plagan bilimlari, ehtiyoj va manfaatlari.

Jamiyatimizning mafkurasi xalqni-xalq, millatni-millat qilishga xizmat etsin. Milliy istiqlol mafkurasi – xalq e’tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. Hayotiy tajribasi asosida harakat qilish zaruriyatini anglashi jarayonida muayyan e’tiqod shakllanadi. U inson faoliyatining izchil, mazmunli, mantiqiy, maqsadli bo’lishiga olib keladi. O’qituvchi e’tiqod to’g’risida o’z fikrini bayon etishi jarayonida talabalarning diqqatini ijtimoiy jihatdan e’tiqod insonning faoliyatiga bo’lgan munosabatini (aloqadorlik holatini) ham ifodalashiga qaratishi maqsadga muvofiqdir. Shunga e’tibor berishimiz lozimki, bilim va g’oyalar insonning ham aqli, ham qalbi bilan o’zlashtirilib olingandagina e’tiqodga aylanadi. Kundalik hayotda taraqqiyotga, hurlikka yetaklovchi ishonch va e’tiqod bilan buzg’unchi, adashtiruvchi, yolg’on “e’tiqod”ni farqlash muhim ahamiyatga ega. Xulosa shundan iboratki, milliy istiqlol g’oyasi mustaqil O’zbekiston fuqarolarining umumiy manfaat va qadriyatlarini ifodalaydi hamda shakllanayotgan sog’lom va barkamol avlod e’tiqodining mazmun – mohiyatini belgilaydi. Yurtboshimiz O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 17 yilligiga bag’ishlangan tantanali marosimidagi ma’ruzasida ta’kidlanganidek, yurtimizning ertangi kuni, taraqqiyot uchun ma’suliyatni o’z zimmasiga olishga qodir bo’lgan yetuk mutaxassis yoshlarimizdir¹. O’qituvchi ushbu mavzu rejasidagi birinchi savolga oid materiallarni bayon etish jarayonining oxirida Islom Karimovning e’tiqod, ishnochi to’g’risidagi quyidagi fikrini o’qib bersa maqsadga muvofiq bo’ladi. “...milliy mafkura - bu xalqning, millatning o’tda yonmaydigan, suvda cho’kmaydigan o’lmas e’tiqoddir. Xalqning shuurida hamisha, har qanday sharoitda ham buyuk orzular, ezgu niyatlar, kelajakka, yorug’ kunlarga ishnochi mavjud bo’ladi. Bizning ezgu ishlarimiz zahirida ham ana shunday buyuk ishonchi bor. Aniq maqsad yo’lidagi buyondkorlik ishlarimiz amaliy natija bera boshlagan, ko’zlangan rejalarimiz bosqichma-bosqich ro’yobga chiqib, dunyo hamjamiyatidan o’zimizga munosib o’rin egallab borayotgan bugungi kunda xalqimiz, millatimiz qalbidagi ana shu ishonchi va e’tiqod yanada mustahkamlanmoqda” – deydi Islom Karimov. Yoshlarning milliy g’urur, or-nomus qadr qimmatini anglashning milliy g’oya bilan bog’liqligi. Mazkur savol o’rganayotgan mavzuning markaziy masalalaridan biri sanaladi. Shu bois bu savolga oid materiallarni bayon etishdan oldin qisqacha ma’naviy qadriyatlar va milliy o’zlikni anglashning tiklanishiga to’talib o’tishi o’rinlidir. Uzoq davom etgan qaramlikdan ozod bo’lgan millat o’zligini anglab yetgandagina taraqqiyot yo’liga tezda tushib olishi mumkin. “Biron bir jamiyat ma’naviy imkoniyatlarini, odamlar ongida ma’naviy va ahloqiy qadriyatlarini rivojlantirmay hamda mustahkamlamay turib o’z istiqbolini tasavvur eta olmaydi” - deydi Islom Karimov. Shu sababli mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlaboq ma’naviy tiklanish masalasi davlat siyosati darajasiga ko’tarildi. “Biz ma’naviy qadriyatlarni tiklanishni milliy o’zlikni anglashning o’sishidan, xalqning ma’naviy sarchashmalariga, uning ildizlariga qaytishdan iborat uzviy, tabiiy jarayon deb hisoblaymiz” deb ta’kidlagan edi Yurtboshimiz. Shuningdek, tarix xotirasi, xalqning jonajon o’lkaning, davlatimiz hududining xolis va haqqoniy tarixini tiklash milliy o’zlikni anglashni, milliy iftixorni tiklash va o’stirish jarayonida g’oyat muhim o’rin tutayotganligi tarix millatning haqiqiy tarbiyachiga aylanganligi urg’ulangan. Ma’lumki, milliy g’oyaning mezonlaridan biri – bu milliy g’urur va ornomusni baland tutish, qadr-qimmatni kamsitishga yo’l qo’ymaslik, o’zligidan begonalashmaslik, dunyo fani yutuqlarini egallashi kabi muhim vazifalar hisoblanadi. Mustaqillik O’zbekiston xalqiga ko’p imkoniyatni tuhfa etdi. “Birinchi navbatda, odamlarning dunyo qarashi o’zgarishi, g’urur, oriyat, sha’n va nomus tuyg’ulari kuchayishi, hayotga va mehnatga munosabati, Vatanga, yurtimizga mehri, egalik va ma’suliyat hissi kuchayishini ko’ramiz”¹ - deydi Islom Karimov.

Hayot tajribasi shuni ko'rsatdiki, agar milliy g'ururni, Vatanni anglash amalda vatanparvarlik, millatparvarlik tuyg'ulari bilan mushtarak bo'lmasa, yaxshi samara bermaydi. Shu sababli, milliy g'oyaning tamoyillari, tushunchalari o'rtasida o'zaro bog'liqlik, mushtaraklikni ta'minlashga e'tibor kuchaymoqda. Uyg'unlik, mushtarakliklik prinsiplariga tayangan har qanday ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar jarayoni shaxs ma'naviyatini boyitishga samarali ta'sir etadi. "Davlatimiz ramzlari – bayroq, tamg'a, madhiya O'zbekiston xalqlarining shon-sharafi, g'ururi, tarixiy xotirasi va intilishlarini o'zida mujassamlatiradi. Mana shu ramzlarni ezoqlash – o'zining qadr-qimmatini, o'z mamlakatiga va shaxsan o'ziga bo'lgan ishqni mustahkamlash demakdir. O'z mamlakati bilan faxrlanadigan inson juda ko'p narsalarga qodirdir. Bu esa oilaning ham, o'z Vatanning ham shon-shuhratini oshiradi" - deydi Islom Kariimov (76-bet). Yoshlarning milliy g'urur, or-nomus, qadr-qimmatini anglashi milliy g'oya tamoyillari bilan bog'liq. Shu sababli yoshlarda milliy g'urur tuyg'usining shakllanishida Prezidentimizning qator asarlarida ko'rsatib o'tilgan tahliliy xulosa va fikrlari o'ziga xos ahamiyatga ega bo'ladi. "Vatanga sodiqlik, vatanparvarlik o'zining qudratli ildizlari bilan o'z oilasining, avlod-ajodlarning nomus-origa chuqur ehtiromiga, insonning shaxsiy vijdoniga, burchga va o'z so'ziga sodiqlikka borib taqaladi" – deb ta'kidlaydi Yurtboshimiz. O'zbek xalqining yuksak milliy qadr-qimmatini, or-nomusini va shon-sharafi uning o'ta mehribonligi va sof vijdonligiga asoslangandir. Mustaqillik tufayli ma'naviyat, mafkura turli zug'umlardan ozod qilindi, erkin fikrga, millat tafakkuriga keng yo'l ochildi. Bu imkoniyat fuqarolarning erkin g'ururlanishi, or-nomusli bo'lishida o'ziga xos ahamiyatga ega bo'la boshladi. Mana mustaqil taraqqiyot yo'lida 18 yildirki bu omil o'z samarasini bermoqda. Eng muhimi, O'zbekiston fuqarolari aksariyatining tafakkuri ozod bo'ldi, ongi va shuuri tazyiqdan qutildi. Bu katta yutuq. Shu o'rinda Prezidentimizning quyidagi fikrlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir: "Taraqqiyot taqdirini ma'naviy jihatdan yetuk odamlar hal qiladi. Texnikaviy bilim, murakkab texnologiyani egallash qobiliyati ma'naviy barkamollik bilan, mustaqil tafakkur bilan birga borishi kerak. Aqliy zakovat, ruhiy – ma'naviy salohiyat ma'rifatli insonning ikki qanotidir. Shuning uchun mustaqillik tafakkurini kengroq tushunishimiz lozim.

Xulosa: Yosh avlod tafakkurida milliy g'oya va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish, ularni mustaqil fikrlaydigan, Vatan ravnaqi uchun mas'uliyatni his qiladigan komil insonlar etib tarbiyalash bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir. Milliy g'oya insonni ezgu maqsadlarga yo'naltiruvchi kuch bo'lib, u yoshlarning e'tiqodi, hayotiy pozitsiyasi va ma'naviy barkamolligini belgilaydi.

O'zbekiston Respublikasi bir necha yillik taraqqiyot yo'lida milliy g'oyani mustahkamlash, yoshlar ongida ma'naviy immunitetni kuchaytirish borasida katta natijalarga erishdi. Islom Karimov asarlarida ilgari surilgan "Milliy istiqlol mafkurasi – xalq e'tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir" g'oyasi bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Bu g'oya nafaqat mafkuraviy, balki tarbiyaviy jihatdan ham yoshlar uchun yo'l-yo'riq vazifasini o'tamoqda.

Tadqiqot davomida shunday xulosa qilish mumkinki, milliy g'oya yoshlarni har qanday yot ta'sir va mafkuraviy bosimlardan himoya qiluvchi, ularning milliy o'zligini, g'ururini, or-nomusini va Vatanga sadoqatini mustahkamlovchi ma'naviy poydevordir. Shu boisdan, har bir ta'lim muassasasida milliy g'oya asosida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni samarali tashkil etish, yoshlarni ezgu g'oyalar ruhida tarbiyalash – barkamol avlodni voyaga yetkazishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I.A. Eng asosiy mezon – hayot haqiqatini aks ettirish. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2009. – 68 b.
2. Karimov I.A. Milliy istiqlol mafkurasi – xalq e’tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2000. – 56 b.
3. Karimov I.A. Jamiyatimiz mafkurasi – xalqni xalq, millatni millat qilishga xizmat etsin. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1998. – 48 b.
4. Karimov I.A. O‘zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, mafkura. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1996. – 304 b.
5. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin. – 1-jild. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1996. – 320 b.
6. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo’sag’asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1997. – 350 b.
7. Xabibullaev A., To‘laganova G., & Mardonov S. Milliy g’oya: asosiy tushuncha va tamoyillar. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2015. – 180 b.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 240 b.
9. Mavlonova R.A. Ma’naviyat asoslari. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2018. – 200 b.

INNOVATIVE
ACADEMY